

Bronnen (o.a.):

Roermond, vroeger en nu: J.G.F.M.G. baron van Hovel tot Westerflier
Straatnamen van Roermond: G.W.G. van Bree en R.A.M. van der Molen
Spiegel van Roermond: diversen

Door: Govert Gribling

Een korte geschiedenis en de straatnamen van 'Roerzicht'.

Roermond als versterkte nederzetting is in de 12^e eeuw ontstaan op een heuvel aan de Roer: BuitenOp. De plek heet nu nog steeds Buiten Op maar de heuvel is in de 13 eeuw om strategische redenen afgegraven. In tegenstelling tot wat velen vermoeden heeft de naam 'Roermond' niets te maken met de monding van de Roer in de Maas, aangezien de Maas pas in 1342 door menselijk ingrijpen zodanig naar het oosten is verlegd dat deze langs Roermond is gaan stromen. 'Roermond' zou afgeleid zijn van het Romeinse 'Rura Mundium': in 1963 zijn bij baggerwerkzaamheden een aantal fragmenten van Romeinse tempels gevonden en een altaarsteen, gewijd aan de riviergodin 'Rura'. Of zou het 'Ruregemunde' van de middeleeuwen toch verwijzen naar de heuvel die BuitenOp ooit was?

In (of rond) 1232 heeft Roermond stadsrechten gekregen en in de middeleeuwen was een Roermond een bloeiende religieuze, handels- en 'industrie'-stad. De stad heeft in de loop der eeuwen veelvuldig in andere handen gevallen: van onderdeel van het Graafschap/Hertogdom Gelre, via Spaanse, Hollandse, Oostenrijkse, Franse, Hollandse en Belgische handen naar, sinds 1839, onderdeel van het Koninkrijk der Nederlanden.

Pas na 1800 ontstond langzaam maar zeker stadsuitbreiding buiten de middeleeuwse stadsmuren en latere vestingwallen: de Kapellerlaan, de Venloseweg met omgeving en het gebied dat bekend staat als de 'Rattekas'. De Rattekas is de populaire benaming van het gebied tussen de Minderbroederssingel, Andersonweg, Roer en Bisschop Lindanussingel. In een interessant artikel in de Spiegel van Roermond van 2015 ontrafelt buurtgenoot Lei Derikx het geheim van de Rattekas: de populaire verklaring van de naam, namelijk dat het in gebied zo dicht bij de Roer zou wemelen van de ratten, verwijst hij aan de hand van historische kaarten, tekeningen en boeken naar het rijk der fabelen. 'Ratten' zijn in 17^e eeuws Nederlands wat wij 'raderen' noemen, en 'kas(t)' verwijst naar de kast die om die raderen heen werd gebouwd. Het geheel verwijst dan weer naar de windmolen die destijds aan de Roer, ter hoogte van de huidige Frans Douvenstraat, heeft gestaan.

De eerste straten dateren al uit de 19^e eeuw, maar het merendeel van de straten ontstond in de 20^e eeuw voor 1940 met bebouwing van na 1945.

De straten zijn grotendeels chronologisch, dus op volgorde van Raadsbesluit (rb.), geordend.

Frans Douvenstraat (rb. 21-7-1884)

De schilder Joannes Franciscus Douven werd in Roermond gedoopt op 3 maart 1657. Zijn vader, Gerard Douven, was er goudsmid. In 1682 ging Frans Douven als hofschilder van Philips-Willem van Palts-Neuburg naar Dusseldorf. Hij verwierf zich een Europese naam als portretschilder en kreeg opdrachten bij vele Europese vorstenhuizen en het keizerlijk hof te Wenen. In verscheidene musea bevinden zich portretten van zijn hand. Het gemeentemuseum in Roermond bezit eveneens een door hem geschilderd portret. Hij overleed in Dusseldorf in 1727.

Pieter/Pierre Cuyperstraat (rb. 11-5-1907)

Voorheen Graaf Ottostraat (rb. 21-7-1884). Ter gelegenheid van de 90ste verjaardag van dr. P.J.H. Cuypers, besloot de gemeenteraad om een straat naar deze beroemde Roermondse bouwmeester te noemen. De straat die hiervoor werd uitgekozen loopt langs de kunstwerkplaatsen, waar de kunstenaar zoveel plannen heeft ontworpen en waar hij een groot deel van zijn leven heeft gewerkt. Zijn werk is van groot belang geweest voor de bloei van Roermond. Sinds 1 juli 2012 Pierre Cuypersstraat. Dr. (honoris causa) Petrus Josephus Hubertus Cuypers werd geboren te Roermond op 16 mei 1827, huwde met Rosalia Th. van de Vin en later met A.C.Th. Alberdingk Thijm en is te Roermond overleden op bijna 94-jarige leeftijd op 3 maart 1921. Cuypers was architect van vele kerken, burgerlijke bouwwerken, de Rijksmuseumgebouwen, het Centraal Station te Amsterdam, kasteel De Haar in Haarzuylens, de Domkerk te Mainz, enz. Daarnaast was hij lid van de Commissie van Rijksadviseurs voor de Monumenten van Geschiedenis en Kunst. Hij werd talloze malen hoog onderscheiden. De Universiteit van Utrecht en de Technische Hogeschool Delft verleenden hem eredoctoraten.

Kapellerpoort (rb. 31-3-1938)

In de volksmond steeds zo genoemd. De Kapeller- of Zwartbroekpoort vormde de toegangspoort van de stad aan de zuidzijde.

Andersonweg (rb. 7-6-1945)

Generaal John B. Anderson, bevelhebber van een cavaleriegroep van het 9e Amerikaanse expeditieleger, was de hoogste officier van de eenheid, die op 1 maart 1945 Roermond bevrijdde van de Duitse bezetters. Dit gedeelte droeg vroeger de naam Maastrichterweg.

Roerzicht (rb. 28-11-1933 en rb. 28-4-1937)

Deze straat loopt langs de noordzijde van de Roer.

Hendrik Luytenstraat (rb. 28-11-1933)

De kunstschilder Hendrik Luyten werd geboren te Roermond op 21 mei 1859 en is op 21 januari 1945 overleden te Brasschaet (B). Een van de belangrijkste collecties van het gemeentemuseum bestaat uit een veertigtal van zijn werken, dat hij in 1932 aan zijn geboortestad schonk. De straat achter het museum werd naar hem genoemd.

Graaf Reinaldstraat (rb. 3-2-1932)

Op aandringen van graaf Reinald I van Gelre en Zutphen, die regeerde van 1271-1326, werd in 1307 in Roermond het Minderbroedersklooster gesticht, dat voor het geestelijk en maatschappelijk leven van Roermond van grote betekenis is geweest.

Bisschop Boermansstraat (rb. 11-8-1919, rb. 18-12-1922 en rb. 22-9-1938)

Mgr. F.A.H. Boermans, geboren te Venlo op 15 december 1815, werd tot priester gewijd in Luik op 23 december 1838. Vervolgens werd hij kapelaan van de St. Christoffelkerk in Roermond, secretaris van mgr. Paredis, pastoor-deken te Weert (1863) en plebaandeken in Roermond (1877). In 1886 volgde hij mgr. Paredis op als bisschop van Roermond, waar hij op 3 februari 1900 overleed.

Bisschop Drehmannsstraat (rb. 28-4-1937)

Mgr. J.H. Drehmanns, geboren te Roermond op 16 april 1843, werd op 17 maart 1866 tot priester gewijd. Later werd hij leraar aan het Bisschoppelijk College te Weert, professor aan het groot

seminarie te Roermond (1887), bisschop van Roermond (5 februari 1900), waar hij op 5 augustus 1913 is overleden.

Bisschop Schrijnenplein (rb. 22-9-1938)

Mgr. Laurentius J.A.H. Schrijnen, geboren te Venlo op 30 juni 1861, werd op 21 maart 1885 tot priester gewijd, waarna hij leraar werd aan het Bisschoppelijk College te Roermond, waarvan hij in 1897 directeur werd. Van 1909-1914 was hij directeur van Rolduc en op 28 maart 1914 werd hij door paus Pius X benoemd tot bisschop van Roermond, waar hij op 26 maart 1932 is overleden.

Bisschop Schrijnenstraat (rb. 22-2-1938)

Aangelegd op een voormalig kazerneterrein. Zie ook: Bisschop Schrijnenplein.

Bisschop van Hoensbroeckstraat (rb. 22-9-1938)

Philippus Damianus graaf van en tot Hoensbroeck, was bisschop van Roermond van 1776-1793. Hij was een bekend beschermer van kunsten en wetenschappen en zou naar verluid het initiatief hebben genomen tot de oprichting van een muziekgezelschap in Roermond, dat later de naam Koninklijke Harmonie zou krijgen. Hij werd begraven in de Martinuskerk te Venlo.

Secretaris Moonenstraat (rb. 5-11-1945)

Voorheen: Verlengde Frans Douvenstraat (rb. 22-9-1938). Drs. L. Moonen, secretaris van het bisdom Roermond, was een van de belangrijkste personen in het Limburgse verzet tegen de Duitse bezetter. Als "oom Leo" was hij voor velen een vertrouwensman. Op 10 augustus 1944 werd hij door de Sicherheitsdienst in zijn woning aan de Willem II Singel aangehouden. Hij overleed aan de gevolgen van uitputting in het concentratiekamp Bergen-Belsen op tweede paasdag 1945, vlak voor de bevrijding. Een beeltenis van Leo Moonen staat centraal in het Limburgs verzetsmonument bij het Zwartbroekplein.

Bisschop van Cuyckstraat (rb. 9-9-1955)

Hendricus van Cuyck of Cuyckius (1546-1609), bisschop van Roermond sinds 1596, werd geboren in Kuilenburg en studeerde in Leuven. Hij bevorderde de totstandkoming van een Jesuitencollege en -klooster in Roermond, dat in 1610 geopend werd. Hij overleed op 9 oktober 1609 in Roermond en werd in de kathedraal van de H. Geest begraven.

Mgr. van Gilsstraat (rb. 6-6-1958)

Mgr.dr. Petrus Josephus Maria van Gils werd geboren te Waalwijk op 10 januari 1869 en is overleden te Roermond op 11 april 1956. Hij was inspecteur van het katholiek onderwijs in Limburg, erekanunnik, commandeur in de Orde van Oranje-Nassau en ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Hij was een groot inspirator en stimulator van het onderwijs, de kunst en de oudheidkunde.

Bisschop Lindanussingel (rb. 26-3-1954 en rb. 31-8-1978)

Willem Damas. van de Lindt (Guilielmus Damasi Lindanus, 1525-1588) was de eerste bisschop van Roermond.

De voorsteden

Roermond kende van oudsher twee voorsteden: Buiten Op en St. Jacob. Het gebied Aan de Molens was industriegebied en Hammerveld landbouwgebied.

De voorstad Aan de Molens

Deemselstraat (rb. 16-12-1926)

In 1344 werd ongeveer op deze plaats buiten de stad een vrouwenklooster gesticht, dat "Insula Dei" (Godsweerd) of "Emmaus" (Emmaus sacellum) genoemd werd, wat in de volksmond werd verbasterd tot "Eemsel". Ook nu nog wordt deze omgeving "Het Eemsel" of "Deemsel" genoemd. Het klooster werd in 1483 verplaatst naar de tegenwoordige Godsweerderstraat, die binnen de stad lag. Ter herinnering aan dit Klooster en om de naam Deemsel voor de toekomst te bewaren, koos de raad voor deze straatnaam.

Dokter Leursstraat (rb. 10-2-1912)

C.H.G.H. Leurs (1828-1900) was dokter in de genees-, heel- en verloskunde, lid van de Geneeskundige Raad, lid van de gemeenteraad en van het kerkbestuur van de kathedraal en ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw. Hij was mateloos populair.

Dokter Leurszijstraat (rb. 10-2-1912)

Zie toelichting bij Dokter Leursstraat.

ECI (rb. 21-12-2000)

Aan het einde van de Molenweg ligt een oud industrieel complex, in de volksmond bekend als ECI (Electro Chemische Industrie). Het gebied Aan de Molens is misschien wel het oudste industrieterrein van Nederland. Al vanaf de 13e eeuw lagen er diverse watermolens op de Roer en zijtakken, die maalden, volden etc. Omstreeks 1917 werd door een industriële combinatie een bestaande inrichting met molenrecht opgekocht. In plaats van de oude molen werd voor veel geld een waterkrachtcentrale met twee turbines en twee draaistroomgeneratoren gebouwd, die bij normale waterstand een kracht van 250 kW konden leveren. In 1926 kwam de inrichting in handen van N.V. Noury & Van der Lande, die de elektrische kracht gebruikte voor de fabricage van chemicaliën. Overtollige stroom werd verkocht aan de provinciale elektriciteitsmaatschappij PLEM, waar eventueel ook bij een stroomtekort stroom gekocht kon worden. Toen in het najaar 1944 de verbinding met de PLEM stilviel, werd elektriciteit geleverd t.b.v. noodvoorzieningen in de stad Roermond (o.a. voor het ziekenhuis). Bij de aftocht van de Duitsers op 28 februari 1945 bleven zij de centrale op. In 1948 draaide de centrale weer, om vervolgens in 1974 gesloten te worden. Niets is zo funest als stilstand voor een machine die moet draaien. In 1976 vroeg de Stichting Rura aan de minister om het object op de monumentenlijst te plaatsen, omdat ECI de enige centrale in Nederland was, die stroom kon opwekken uit de kracht van vallend water. De status van rijksmonument werd pas in 1991 verleend. Inmiddels was het complex enige malen van eigenaar gewisseld. De rechten tot opwekking van elektriciteit werden in handen gegeven van de Belgische firma Ecowatt, terwijl het waterschap de zeggenschap behield over het waterpeil en de waterkwaliteit. De gebouwen gingen naar een Roermondse ontwikkelingsmaatschappij, die er na restauratie fraaie kantoren van liet maken. Om een soepele ontwikkeling mogelijk te maken werd aan het gehele complex / gebied de reeds in de volksmond bekende "straatnaam" ECI gegeven. Vanaf 2010 is het ECI-gebied ontwikkeld tot 'cultuureiland' en het gebied rondom de ECI wordt een woonwijk met een 'parkachtig' karakter, dat volop in ontwikkeling is.

Molenweg (rb. 10-2-1912)

In de volksmond "Weg naar de molens" genoemd. Vanaf de 13^e eeuw tot in de 20^e eeuw lagen hier op de Roer al verschillende watermolens, waarvan de in 1974 stilgelegde en nu gerenoveerde elektrische centrale een voortzetting was. Het gedeelte tussen de Deemselstraat en de Minderbroederssingel werd herdoopt in Bisschop Lindanussingel (rb. 31-8-1978).